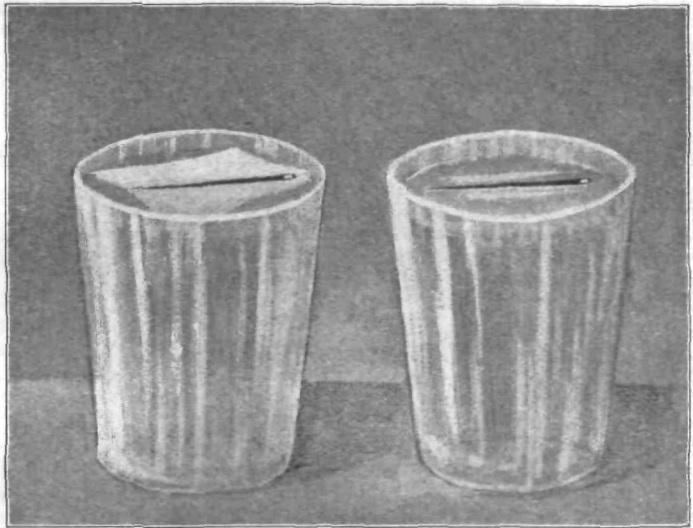

Listje in cvetje.

Koristna zabava.

(VIII. Zveznost in sprijemljivost.)

Igla plava na vodi. Bržkone je že kdo izmed vas izvršil kdaj, kar kaže naslednji poizkus. Nalij kupo blizu do vrha z vodo, vzemi iglo, majhno in ne predebelo šivanko, ter jo položi na vodo, da bo vrh vode plaval. Izprva ne bo šlo lahko. Pomagamo si pa takole: na vodo položimo košček prav tankega (svilastega) papirja in na ta papir iglo. Ko se papir namoči, pade na dno, igla pa bo ostala vrh vode. Ko smo si pa že pridobili nekoliko spretnosti, ne bo več treba papirja za ta poizkus. Zlasti če iglo prav varno z majhnimi kleščicami položimo na površino vode, tako da se hkrati oba konca dotakneta vode. Še lažje bo, če iglo poprej obdrgnemo z oljem. Pa ne le igla, celo večji obroček iz žice plava na vodi, če prav ž njim ravnamo. V ta namen nalijemo v skledo vode in na vodo položimo prav rahlo obroček iz žice, tako da se bo povsod hkrati dotaknil vode. Tudi ta poizkus se bo lažje posrečil, če obroček pomažemo z oljem. Pri obeh poizkusih bomo opazili, da se okrog igle oziroma obročka napravi dolbina, jamica v vodi, kjer leži igla ali obroček.

Št. 6.

Kaj je vzrok, da tu plava železo na vodi? Naravoslovci si mislijo telesa sestavljena iz majhnih delcev, ki jih imenujemo molekule. Te majhne delce drži neka medsebojna sila skupaj. Po velikosti in moči te sile razločujemo, kakor vsi veste, trojne vrste teles: trda, kapljivo tekoča in raztezno tekoča ali plinasta telesa. Pri trdih telesih more le kaka zunanja sila ločiti posamezne dele. Pri kapljivih telesih pa je že lastna teža posameznih delcev vzrok, da se razgibljejo. Zato moramo tekočine hraniti v posodah, ki imajo dno in stranske stene. Delci raztezno tekočih teles pa imajo tako rahlo zvezo med seboj, da se sami od sebe razpršujejo na vse strani in jih moremo zato shraniti le v popolnoma zaprtih pripravah. Ta moč, ki drži posamezne delce telesa skupaj, se imenuje zveznost (Kohäsion).

Tej sili podobna je pa druga, ki se imenuje sprijemnost (Adhäsion). Loči se od zveznosti le v tem, da sprijemnost deluje ob površju med dvema ločenima deloma telesa ali med dvema raznima telesoma, zveznost pa deluje med delci enega in istega telesa.

Da deluje sprijemnost med dvema trdimi telesoma, se lahko prepričamo, ako položimo dve stekleni plošči drugo vrh druge. Sprimeta se tako, da je treba posebne sile, ki ju spet loči. Sprijemnost deluje tudi med trdimi in kapljivimi telesi. Če položiš roko nad vodo in jo hočeš spet odmakniti, začutiš neko privlačno silo med roko in vodo.

Če primerjamo zdaj obe sili pri zgornjih dveh poizkusih med seboj, opazimo tole: če je zveznost večja kot sprijemnost, se telo, ki ga položimo na vodo, ne bo omočilo in če ni pretežno, bo plavalo vrh vode. Okrog dotičnega telesa bo nastala v vodi jamica. Nasprotno pa se zgodi, če je sprijemnost večja kakor zveznost. Voda se v tem slučaju hitro oprime telesa, in če je težje kot voda, bo padlo na dno. Pri naših dveh poizkusih je prav to zanimivo, da železo, ki je težje kot voda, ne pade na dno in je torej med železom in vodo sprijemnost večja kot zveznost vode. S tem pa, da smo iglo ali obroček prav rahlo in varno položili na vodo, smo prepričali, da sprijemnost ni zmagala zveznosti vode. Zato smo dalje rekli, da je bolje, če iglo namažemo z oljem, ker med oljem in vodo je sprijemnost majhna.

J. D.

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Beseda.

Besede izgovorjene nihče več ne vžene. — Beseda se lažje zamolči kot prekliče. — Besede ni mogoče več požreti. — Rečeno je rečeno. (Ako je kdo rekel kaj napačnega, se ta napaka ne dá nikdar več popolnoma popraviti, n. pr. pohujšljive, obrekljive, žaljive besede. Isto velja o nepremišljeno izrečenih obetih, zaupanih skrivnostih i. t. d. Torej je treba dobro premisliti, preden kdo kaj reče.)

Desetkrat obrni besedo v ustih, preden jo izgovoriš. — Besede je treba tehtati na zlati tehtnici. (Tehtnice, na katerih se tehtata ztato, morajo biti zelo natančne, ker gre za veliko ceno. Preimenitna reč je tudi vsaka beseda; torej je treba zelo paziti nanjo, preden se pošlje med svet.)

Lepa beseda najde lepo mesto. — Dobra beseda dobi dober odgovor. — Prijazna beseda odpira vrata in srca. — Krotka (rahla) beseda jezo utolaži. — Dobra beseda bolj ohladi kot mrzla voda. — Lepa beseda je vselej dobra. — Dobro besedo vsak rad sliši. — Z dobro besedo ne raniš nikogar. — Dobra beseda celi, huda rani. — S prijazno besedo se suše oči. — Dobra beseda veliko zmore, pa malo stane. (Že to, da je toliko hvalnih pregovorov o dobri, lepi in rahli besedi, naj nas nagiblje, da bodi vsikdar blagohotno naše govorjenje. To pa še tem bolj, ker z lepo besedo poklonimo bližnjiku dragocen dar, ki nas nič ne stane.)

S prijazno besedo se več doseže kot s šibo. — Kogar beseda ne udari, tega tudi palica ne. — Z lepo besedo se spravi krava v hlev. — Prijazna beseda in prijazen pogled še divje zveri privabi. (Kdor ne mara za lepe

opomine, mu tudi kazen ne bo kaj prida pomagala.)

Dobra beseda, uzda in ostroga — stori, da konjiček uboga! (Prijazno in krotko učiti, modro zabranjevati hudo in priganjati k dobremu je jedro uspešne vzgoje.)

S trdo besedo nihče ne dela dobičkov. — Huda beseda bolj rani kot nabrušen meč. (Kakor si človek z lepo besedo pridobiva srca, tako si jih odtuja s hudo in trpko.)

Majhne besede vzbude večkrat velik prepir. (Kolikrat se spró še sicer dobri ljudje za prazen nič. Da bi pač hoteli to prav premisliti!)

Zastavica.

(Priobčil Fr. Kramar).

S p jo čislajo možjé
in v ustih mnogokrat držé;
z l kaj lepo je drevó,
Slovcem zlasti je ljubó;
skoz š svitloba sije k nam,
(pa dobro vem, da tudi k vam);
s pa rabi še pisar,
pa tudi kuhar in zidar.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Rebus.

(Samo za latince.)

O quid quia te
be bis bia abit.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Odgonetka zastavice v št. 4.:

Skrivnost.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra, cesta št. 78, v Ljubljani.